

latai apr. 21. forogtak szőnyegen, 's némi módosításokkal végre helyben hagyattak. Meg levén ekkép alapítva az egész törvényjavaslat, a' kérelem-javaslat is elfogadtatott, 's legott két példányban, t. i. a' kir. személynök 's az illető kerületi elnököknek benyújtás végett, Pozsonyba küldetett Borsod vármegye' nagy érdemű országgyűlési követe Szemere Bertalan úrhoz, egy harmadik példány pedig b. Eötvös József társ. tag által a' fens. Főherczeg-Nádornak mutattatott be szükséges tudomásul. Mindkét iromány egész terjedelmében itt következik.

I.

Folyamodás az országos Rendekhez egy írójogi törvény' hozatala iránt.

'Tekintetes Karok és Rendek! Van egy neme a' tulajdonjogoknak, melly hazánkban a' literatura' előhaladásával napról napra jelentőbb lesz, de napról napra egyszerűs mind féltőbb is, mert azt, hogy gyakrabban nem sértenek, egyedül a' nyereszkeskedő szellem még fel nem ébredésének köszönhetni. Ez pedig, Tekintetes Karok és Rendek! az *írói tulajdonjog*, melly szerint csak a' szerzőt, 's az ő engedményeseit vagy örököseit illeti írói munkássága' bármelly gyümölcsét annyszor a' mennyiszor kinyomatni, 's belőle a' lehető legnagyobb anyagi hasznót húzni.

Ezen tulajdon, melly utánnyomás által szokott sérteni, mindenek előtt egyike a' természetjogon alapult tulajdonoknak. Mert ha mind az, mit saját tehetségünkkel, idegen jogok' sérelme nélkül szerzünk, elvehetetlen igaz tulajdonunk, úgy szellemi tehetségeink' írói munkássága' gyümölcseinek is nem kevesebbé olly kétségbe vehetetlen sajátunknak kell lenni, mellyből minden lehetséges anyagi haszon kirekesztőleg a' szerzőt illesse.

Ha már az állodalom az anyagi szerzett birtokot minden sérelem ellen törvény által biztosítja, megtagadhatja-e védelmét ezen nem kevesebb investitíóval — költség' és idő' investitíójával — szerezhető szellemi birtoktól, melly, mint amaz, főleg csaknem úgy a' birtokost boldogítja, hanem a' polgártársakra mivelőleg, lélekknemesítőleg hat, 's így a' hazára nem csak erkölcsi és közvetve anyagi hasznót, hanem dísz és fényt is áraszt?

De úgy is mint munka' és fáradság' eredményitől az állodalom, még pedig saját érdekéből is, meg nem vonhatja az írótól e' tulajdonának biztosítását. T. i. minden socialis szerkezet kettős alapon nyugszik: tulajdonon és munkán; az utóbbit jutalom nélkül hagyni annyit tenne, mint a' társadalmi gépet a' mozgató erőtől fosztani meg; 's azért, midőn minden egyéb munka, a' kapától a' kardig, megleti díját, mikép lehetne épen ezt nem biztosítani, melly minden munkának, a' kapától a' kardig, biztosítja sikerét: azon arányban oszolván fel a' népek közt, a' historia' tanubizonysága szerint, a' társadalmi erő és köz boldogság, mellyben azok a' folyton haladó értelmiség és tudomány' eredményeinek hasznokat tudják venni. Ha pedig a' tudományos fő nem látja áldozatai' megtérülését, tehetségei és fáradozásai' jutalmát, el kell csüggednie, sőt végre a' pályáról, az anyagi és életi feltételek' hiányában le is lépnie. Tétessék már most ez igaz tulajdon' el nem ismerése által a' nagyobb 's épen a' jobb résznek — mert a' lelketlen író munkája nem igen tarthat az utánnnyomatástól — jövődjöje bizonytalanná, jelenje olly ingataggá, hogy ne folytathassa pályáját azon sikerrel mint különben, vagy épen elhagyni legyen kénytelen, nem az értelmiség' virágzása, nem a' nemzetiség' erősödése, mellynek az irodalom valóságos dajkája — 's így nem a' köz állodalom leszen-e az, melly a' tudomány és irodalom' emberei' vesztével legtöbbet vesz? — Valóban az annyit tenne, mint kételkedni a' Tek. KK. és Rendek' bölcsességében és

igazság-szeretetében, ha e' nemes tulajdonnak jogalapját 's állodalmi fontosságát bővebben kellene mutogatni.

És ezért gondoskodtak is Europa' majd minden felvilágosodott törvényhozásai és kormányai az írói tulajdonnak törvények és rendeletek által való biztosításáról; így Francia, Angol, Spanyol, Dán országok, így a' német szövetség, Németalföld, Poroszország, 's Austria; sőt Magyarországra nézve is léteznek, törvények' nem léteben, királyi intézvények, melyek a' censorokat és nyomtatókat az utánnyomások megengedése- és eszközlésétől eltiltják: de részletesek nem lévén, 's sanctio nélkül szűkölködven, nem gátolhatták, nehogy az újabb időkben, mióta t. i. a' literatura néha anyagi hasznót is ígér művelőjének, a' jogos tulajdonosok legalább álorezás utánnyomás által sértessenek. — Folyóiratok, némelly imádságos, énekes, és tankönyvek' kiadoin elkövetett sérelmeket nem említve, csak néhány újabb példát legyen szabad név szerint felhozni: Kunoss Endre Szófüzérének, Szenvey József Schillerének, Gaal József, Peleskei Notáriusának, Berzsenyi' örökösei dicső emlékeztű atyjok verseinek, Eggenberger József mint Szalay Imre' engedményese, Magyar nyelvtudományának, voltak kénytelenek tapasztalni utánnyomtatásaikat, és törvény' hiányában semmit nem tehetve az érzékeny károsítások ellen, kénytelenek azokat békességesen tűrni is. — 'S minél inkább terjedez nyelvünk, minél szebben virágzik fel literaturánk, minél több jutalmat ígérend a' munka a' munkás elméknek, annál inkább lesznek ezek, kivált a' köz tudomás elől könnyebben rejtezhető vidéki műhelyek által, veszélyeztetve.

A' Kisfaludy-Társaság, mint literaturai intézet, mind saját, mind az egész magyar íráság és irodalom' érdekében, bátor a' Tek. KK. és RR. jóteköny figyelmét e' tárgyra mély tisztelettel 's erős hazafiúi bizodalommal kikérni. Méltóztassanak a' Tek. KK. és RR. e' valóban köz ügyet pártolások alá venni, 's nem várva hogy az imént említetteknel

még érzékenyebb jogsérelmek által indítatva, hangosabb szózatok emelkedjenek törvényes oltalomért, méltóztassanak egy, böleseségök által hozandó szigorú és kimerítő törvénnyel illy károkat megelőzni.

Hogy a' Tek. KK. és RR., annyi fontos és szövevényes kérdések' tárgyalása közt, a' jelenvalót kevesebb időáldozattal meríthessék ki; a' tisztelettel alulírt társaság, keresztül menvén az egyetemes külföld' e' tárgyú intézkedéseiben, de folyvást szem előtt tartva hazánk 's irodalmunk' saját viszonyait és szükségait is; bátor volt egy, legalább az e' tárgy körül előfordulható egyes kérdések' lajstromául szolgálható előmunkálatot készíteni törvényczikk' formájában; 's azt A) betű alatt ide mellékelve, a' Tek. KK. és RR.-nek egész alázatossággal bemutatni.

Buzgó védői levén a' Tek. KK. és RR. minden, igazságos alapon nyugvó jogoknak, bizton reményli a' Kisfaludy-Társaság, hogy a' Tek. KK. és RR. kegyesek lesznek egy e' tárgyban alkotandó törvény' javaslatát, talán még a' jelen országgyűlés alatt, a' nm. Főrendeknek ajánlani; és pedig annál inkább, mert méltán várhatni a' nm. Főtáblának a' hazai irodalom iránti szeretetétől, valamint Ő Felsége' kormányától is, a' haladéktalan hozzájárulást, miután mint bátrak voltunk érdekelni, kir. resolútiók e' tárgyban már is léteznek olyanok, mellyek az írói tulajdont nem csak hazánk' határai közt minden megszorítás nélkül elismerik, hanem — név szerint dicső eml. I. Ferencz kir. 1793. nov. 22. 27,463. sz. alatt költ 's a' nm. m. kir. Helytartóság által 1794. januar' 24. minden törvényhatóságokkal közölt k. kir. leirata szerint azt a' viszontagság' elve mellett, az Ő Felsége' német örökös tartományai' részéről is teljesen biztosítják; 's bízik annál erősebben, mert csakugyan Ő Felségének kormánya az, melly más hatalmasságoknak példát adva, Olaszországot épen most, az egyes olasz statúsok közt eszközözlendő e' részbeni kölcsönös megegyezés ál-

tal, az utánnyomás' metelyétől megmenteni lelkesen igyekezik.

Ismételve folyamodásunkat, mély tisztelettel maradunk stb.

II.

Törvénczikk-javaslat.

az írói tulajdonról.

Hogy az irodalmi munkálatok' tulajdona utánnyomás ellen védve, 's így ne csak az írónak érdemlett jutalma, hanem ez által a' tudományosság' ügye is minél hathatóssabban biztosítva legyen, rendeltetett:

1. §. Csak a' szerzőnek, és ki tőle származtatja le felhatalmaztatását, van joga egy már kiadott munkát, a' jelen törvény által szabott idő' lejártáig, egészben vagy részben újra lenyomatni.

2. §. A' szerzőnek hatalmában áll valamelly munkája' tulajdonjogát a' jelen törvény' korlátai közt, általan vagy feltételes, bizonyos időre vagy mindenkorra, ajándék, eladás vagy végintézet' útján másra átruházni, ki ez által a' törvényben kiszabott idő' lejártáig, a' szerző' jogaiba, ezeknek egész terjedelme szerint, lép.

3. §. Ha a' szerző végrendelet nélkül halna meg, munkáinak tulajdonjoga le vagy felmenő egyenes vonalban vérszerinti örökösire száll; illyek' nem létében közbirtokká válik.

4. §. E' törvény a' szerzőt, míg él, örökösait 's egyéb jogviselőit azon túl még hatvan évig védi, a mennyiben bizonyos munkanemekről a' jelen törvény másképp nem intézkedik.

5. §. E' hatvan év olly munkáknál, mellyek belső összeköttetésnél fogva egésznek képeznek, teljes befejeztetésöktől, olly folytatott munkáknál pedig, mellyek illy egészét nem képeznek, minden egyes rész' megjelentétől, számíttatik.